

کاشی کاری در معماری ایرانی

۲۴ مرداد ۱۴۰۲ ساعت ۱۵:۴۹

سیاری از سیاحان و باستانشناسان از گنبدها و مناره‌هاییکه با کاشیهای مینائی زینت یافته‌اند، به اندازه‌ای توصیف کرده‌اند که مشکل است دیگری بتواند چیزی علاوه بر نوشته‌های آنان در تعریف آنها بقلم آورد. نویسندگان زبردست ما راجع به ابنیه زیبا و بی‌نظیر ایران و تأثیری که در خاطر بیننده ایجاد میکنند به نحو کمال قلم‌فرسائی نموده‌اند بنابراین ما نمیتوانیم چیزی بر نوشته‌های آنها اضافه کنیم و فقط به نشان دادن شکل و اوضاع این کاخ‌های زیبا و مساجد و مدارس بی‌مانند اکتفا مینمائیم.

بسیاری از سیاحان و باستانشناسان از گنبدها و مناره‌هاییکه با کاشیهای مینائی زینت یافته‌اند، به اندازه‌ای توصیف کرده‌اند که مشکل است دیگری بتواند چیزی علاوه بر نوشته‌های آنان در تعریف آنها بقلم آورد. نویسندگان زبردست ما راجع به ابنیه زیبا و بی‌نظیر ایران و تأثیری که در خاطر بیننده ایجاد میکنند به نحو کمال قلم‌فرسائی نموده‌اند بنابراین ما نمیتوانیم چیزی بر نوشته‌های آنها اضافه کنیم و فقط به نشان دادن شکل و اوضاع این کاخ‌های زیبا و مساجد و مدارس بی‌مانند اکتفا مینمائیم. تاریخ استعمال کاشی را نمیتوان بطور قطع معین کرد. همینقدر معلوم است که ابتدا انسان ظروفی از گل میساخته و آنها را بوسیله آفتاب میخشکانیده است و بعدها بطریقه طبخ آنها پی برده است و چون این گل پخته متخلخل بوده و معمولا آب در آن نفوذ میکرده باین فکر افتاده است که آنرا با لعابی بپوشاند و این کار را با کوشش و آزمایش انجام داده و بعد هم آجرهای لعابدار را برای تزیین خانه بکار برده است. در خرابه‌های شهر قدیمی ری کاشیهای بدست می‌آید که دارای لعاب فلزی هستند و نشان میدهند که در زمانهای قدیم برای تزیین عمارات بکار میرفته‌اند. در موقعیکه شاردن در ایران اقامت داشته کاشی‌سازی یکی از صنایع مهم این کشور بوده است. او مینویسد:

«صنعتگران ایرانی در روی سفال نقوش بسیار زیبایی ترسیم میکنند. کاشی‌سازان قطعات کاشی نقش‌دار مربع را خوب بعمل می‌آورند و کاشیهای ظریف و درخشنده و جاندار می‌سازند که من نظیر آنها را در سایر کشورها ندیده‌ام.» چنین بنظر می‌آید که ابتدا کاشیهای تزیینی بطور ساده در بدنه دیوار بکار میرفته‌اند و کتیبه‌ها و سایر زینت‌های برجسته کاشی بعدها معمول شده‌اند. بطوریکه معلوم شده در زمان قدیم صفحات کاشی را برای تزیین قبور اشخاص بزرگ استعمال میکردند. کاشیهای که لعاب آنها مانند فلز درخندگی دارد در دوران سلطنت سلجوقیان و مغولان در ایران ساخته شده‌اند و قبل از زمان سلطنت شاه عباس بزرگ (۱۵۸۶) در ایران معمول بوده‌اند و در زمان حیات همین پادشاه هم برای تزیین کاخها و مساجد بکار میرفته‌اند ولی پس از درگذشت شاه عباس صنعت کاشی‌سازی بتدریج رو بانحطاط رفته است. بنظر باینکه کاشیهای قدیمی در اروپا ارزش دارند فخران ایرانی ب فکر افتاده‌اند که شبیه آنها را بسازند، این کاشیهای تازه به اروپا هم وارد شده‌اند و طالبین بیهوش و بی‌اطلاع آنها را می‌خرند. ابتدا دیوارهای عمارات را با صفحات کاشی مربع منقوش می‌پوشاندند، بعدها به ساختن قطعات کاشی ستاره مانند موفق

شدند و بدنهٔ عمارات را با این قطعات کوچک بطرز مطلوبی زینت نمودند و توانستند با این کاشیهای کوچک الوان یک نوع موزائیک خوش‌نمائی ترکیب نمایند. در میان صفحات کاشی مربعی یک قطعه کاشی را که در آن چراغ‌آویزی در روی کتیبه بسیار ممتازی بطور برجسته نمایان است برای نمونه در این جا نشان میدهیم. این قطعه کاشی زیبا در قرن چهاردهم ساخته شده و متعلق بکلکسیون لاتودری بوده که چند ماهی است بتصرف دولت فرانسه درآمده و بموزه لوور منتقل شده است. چنین بنظر می‌آید که قطعه کاشی کوچکتری هم بآن اتصال داشته و کناره‌های آن با انحنا قشنگی بدو کاشی مارپیچ منتهی میشده است زیرا که انتهای آن‌ها در کنار این قطعه بزرگ دیده میشود، صلابت مادهٔ این قطعه کاشی از نقطهٔ نظر فنی قابل ملاحظه است. یکی از صورت‌هایی که صنعتگران ارزش بیشتری برای آن قائل بوده و میخواستند همیشه برای زینت بکار برند صورت یک مرغ خیالی بهشتی بوده که دم آن به شعلهٔ آتش فروزان شباهت داشته است. این صورت در نقاشیهای چینی هم دیده میشود. ما دو نمونه از این نوع صفحات کاشی در حوالی شهر مشهد بدست آوردیم. یکی از آنها این مرغ را با رنگ آبی فیروزه‌ای بطور برجسته نمایش داده‌اند و گل‌های رنگارنگی هم در زمینهٔ آن دیده میشود.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/49299/ایرانی-معماری-کاری-کاشی/>